

51581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 7

12 FEBRUARIE

1928

În acest număr: *Crimă și pedeapsă* de Octavian Goga; *Noapte*, poezie de Adrian Maniu; *Insemnările unui spectator* de Mihail Sadoveanu; *Oameni ciudați* de Ion Agârbiceanu; *Ardealul pe tîpsie* de Al. Ildoș; *Cojocul* mai multor generații de P. Nemoianu; *Balanța forțelor economice* de Vasile C. Osvadă; *Gazeta rimată: Eroul cu chitanță* de Ion Prisacă; *Insemnări: Pentru Bujor, Agenții regionalismului, Oaspeți nepoștiți, Aniversarea, Melodrama la Cluj, etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

Țara Noastră

Crimă și pedeapsă

Citesc în ziarele dela Budapesta, relatat cu mare lux de amănunte și cu o specială amărăciune, cazul extrem de interesant al unei condamnări politice recente, care luminează psihologia din vecini și, poate atinge prin analogie coarde simfioare în aprecierea situației dela noi.

Este vorba de procesul baronului Ludovic Hatvany, desbătut zilele trecute la un tribunal din capitala Ungariei. Inculpatul este o figură din cele mai caracteristice și pățania lui va răscoli desigur valuri adânci în opinia publică ungară. Baronul închis astăzi, nu are nici o legătură cu descendența turanică și se trage dintr'o familie evreiască cu numele Deutsch, pe care l-a părăsit pentru predicatul de nobleță pe la sfârșitul veacului trecut, când guvernele unguerești fabricau pe bani grei magnați proaspeți și-i investeau cu blazoane strălucitoare. Baronul Hatvany și-a început cariera de scriitor acum un sfert de secol cu articole, când unguerești, când în limba germană, publicate în revistele dela Budapesta. Fără un deosebit talent literar, tânărul magnat, proprietarul unei averi imense moștenite dela părinții, cari s'au îmbogățit în comerț, a apărut dela început cu veleități de critic și îndrumător. Inainte de război cu câțiva ani, neastâmpăratul știet s'a lansat ca patron al literaturii moderniste la unguri, a adunat în jurul lui o întreagă ceată de poeți și nuveliști, cu cari împreună a fondat revista „Nyugat“ („Occidentul“) și a făcut să se vorbească prea mult de dânsul pe urma unor gesturi de mărinimie materială față cur marele poet Andrei Ady.

Nu este nevoie să mai spunem, că în concepția lui de artă n'a avut nimic aface nici cu tradițiile celor șapte viziri din neamul lui Arpad, nici cu firele de funigei argintați, care joacă vara deasupra

pustei ungurești. Când a venit războiul, firește, nu s'a prea prăpădit cu firea pentru ofensivele din Galația. Rol politic propriu zis n'a avut decât după prăbușirea Habsburgilor, pe vremea revoluției contelui Károlyi, când toate elementele tulburi adunate la Budapesta s'au mișcat și au crezut că pot ieși la suprafață. Tânărul baron s'a declarat revoluționar din prima zi, iar după întronarea bolșevismului lui Bela Kun s'a instalat la un hotel din Viena, unde vre-o doi ani a scos o gazetă cu câțiva emigranți, criticând regimul lui Horthy și primele excese antisemite, cu care și-a făcut drum actualul regent. De atunci și până în timpul din urmă a vizitat România și Cehoslovacia, luând contact cu lumea intelectuală maghiară din aceste state, unde prin conferințe făcea propagandă pentru spiritul public unguresc. Între timp, crezând poate că va contribui și în acest chip să se reconcilieze cu Ungaria reacționară, a publicat un roman, în care pledează nepuțința de adaptare a elementului semit și tratând quasi-istoricește evoluția propriei sale familii în cele trei generații de când s'a stabilit acolo, nu se știește s'o prezinte în cele mai desagregabile culori.

Înainte cu vre-o lună și mai bine, călătorul și-a luat inima în dinți și crezând că vremea alină totul s'a prezentat autorităților maghiare la Budapesta. Drept rezultat, delicventul a fost arestat imediat și dat în judecată. Înainte cu câteva zile s'a desbătut procesul pe care lumea ungurească și mai ales cercurile literare-artistice l-au urmărit cu o vie pasiune. Erau față în față două tabere distincte care se hărțuesc și astăzi neconținut la vecinii noștri: de o parte protestarea necruțătoare a patriotismului maghiar ultragiatic, de alta spiritul de transacțiune al neofitilor. Judecata a dat câștig de cauză celor dintâi. Baronul Hatvany a fost tratat cu toată rigoarea legilor și acuzatul pus în fața unui președinte de tribunal implacabil a căzut din primul moment, frângându-se în lacrimi și suspine, cerșind iertare. Sentința care s'a dat e cât se poate de grea: *șapte ani închisoare ordinară și aproape 20 milioane de lei...* O parte a presei din vecini e contrariată și condamnatul a primit lovitura cu o lipsă absolut de mândrie, mărturisind o pocăință definitivă...

Oricine vrea însă să pipăie pulsul Ungariei actuale din cazul lui Hatvany, deslușește din primul moment aspra hotărâre de-a pedepsi fără milă orice păcat care știrbește demnitatea națională. Avem a face, din zilele prime ale restabilirii unei vieți de stat la unguri, cu ideea bine precizată de-a nu se mai tolera nici o oscilare în materie de datorie cetățenească și de-a se elimina cu desăvârșire principiul indulgenței, când vine vorba de orice trădare a interesului obștesc. Se știe retorsiunea sângeroasă ce-au proyocat la timpul său detașamentele ofițerești de sub directa ocrotire a regentului Horthy, care suprimau fără judecată viața celor presupuși de-a fi fost în oarecare cochetărie cu comuniștii. Ei bine, acest impuls de ură pățimășe persistă încă, devenind o dogmă a conștiinței publice din Ungaria. Societatea în toate părțile ei e influențată de acest spirit și timp de-un deceniu s'a propagat neconținut cea mai nemilosivă strivire a criminalilor naționali.

Condamnarea baronului Hatvany, exagerată față de proporțiile

delictului, vine tocmai ca o sgomotoasă consfințire a acestei concepții, ca și când Ungaria luptătoare ar vrea să strige tuturor slabilor din tot cuprinsul ei:

— Băgați de seamă, sunt judecători la Budapesta!

* * *

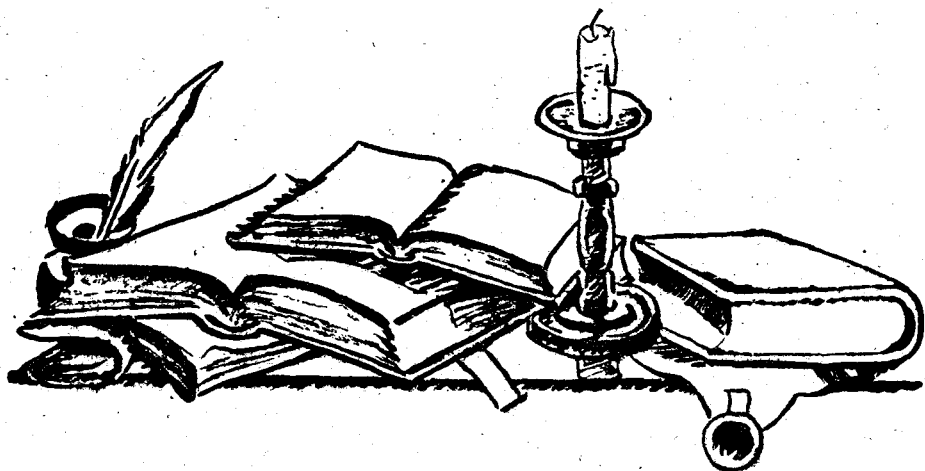
Când dincolo de Curtici se manifestă această morală austeră, vă rog să treceți un moment măcar în revistă consecințele crimelor dela noi. Aici o duioasă blândețe creștinească a stropit în scopul iertării pe toți vinovații. Oameni care nu numai că au reprezentat o credință opusă idealului politic obștesc, dar care în vreme de război au servit în mod public pe dușmanul ce-a invadat țara, azi dau mai departe rețete pentru fericirea de-aproapelui. Baronul Hatvany, de pildă, dacă era cetățeanul României-Mari, cu toate culpele lui ar fi azi cel puțin fruntaș al neamului, purtat în triumf de-o strigătoare popularitate.

Amnestiile, știți bine, sunt programul permanent al atâtor organe de publicitate, care nici n'ar mai apare astăzi, dacă litera legii ar fi fost împlinită, fiindcă personalul lor de redacție e alcătuit în mare parte din foști pușcăriași dezertori la inamic.

Puneți față în față cele două concepții în ce privește crima și pedeapsa, una la Budapesta și alta la București și documentați-vă în două minute: unde se slujește o idee de stat?

OCTAVIAN GOGA

Noapte

Dorul închise cartea și stinse lumina.

Afară salcâmi albi îmbălsămau ca o biserică grădina.

O pasăre începu să se vaiete rar.

Pe urmă a trecut în depărtări un scâncet de car,

Și revărsarea de lună s'a înălțat făcută,

Ca un disc de aur dintr'o icoană pierdută.

Din salcâmi albi se desprindea câte-o floare

Și așteptam veșnicia în adierea trecătoare,

Când înflorise dorul alb în gândul meu

Și cuvintele fluturau cântând pe Dumnezeu.

ADRIAN MANIU

Insemnările unui spectator

Cer iertare ...

În notele precedente, au apărut ici-colo vorbe care se uiau mirate la tovarășele lor: având un înțeles în sine, nu păreau totuși în bună armonie cu celelalte. Fără voia lor, intraseră în pripă și pe furis în adunare. Cer iertare zetarului că sunt pus în situația de a nu primi aceste cadouri. Prefer cuvintele manuscrisului, care dealtminteri, fără multă supărare, mi s'au înfățișat cerând punerea lor în drepturi, la locurile de care au fost deposedate. Le-am încredințat că asta se va face cândva, căci dreptatea trebuie totdeauna să izbândească, deși în viața de toate zilele se întâmplă deseori și altfel.

Iar modă

Nu știm dacă vi s'a întâmplat, — fiind într'o adunare de domni și doamne, — să petreceți seara fără a auzi o discuție despre modă. Neconținut și oriunde ajungem la modă; nu putem trece peste dânsa; e una din chestiile cele mai arzătoare a vremurilor noastre. De ea atârnă nu numai progresul picturii. Sunt în strânsă legătură cu ea coreografia, arta îmbrăcăminteii ș'a coafurii.

La ora 5, femeile de azi au obiceiul să se adune nu ca să bea un ceaiu nevinovat și blond, ci ca să danseze. Ora e așa de fatală, încât fără dancin nu se poate. Dancin, — nu dans.

Un asemenea obicei a contribuit în mare parte la progresul economiei de țoaleță.

În vremea bunicelor noastre ș'a crinolinelor, părechile nu se puteau ajunge decât cu vârful degetelor, întinzând oricât de lung brațele. Deaceia dansurile aveau acel caracter grațios, cu surâsuri și complimente schițate, — dela distanță.

Astăzi, datorită progresului, — căci oric=am face, suntem în progres, — distanțele au căzut. Dansatorii se apropie tot mai mult. Și pentru că dansurile negrilor au un caracter anumit, haina trebuie să se simplifice cât mai deplin, tinzând la toaleta originalelor din Dahomei ori Ubanghi. În explicația moralității modei actuale, trebuie să intre și această observație.

De aceia cred că n'avea dreptate acel boier moldovan, celebru ironist, când spunea :

— Cucoane, pi vremea me asăminea jocuri se giucau în așternut.

Necesară dancierilor pare a fi și coafura. Dansatoarele originale de care vorbim n'au împletit niciodată cozi și abia acum s'a văzut ce mare dreptate au avut.

Fiind nevoie de asemenea costum, de asemenea coafură și de muzică de jazz, sexul slab vrea să ne convingă de un întreit adevăr :

1. Că plimbările cele mai igienice se fac către ora 5 ;

2. Că economia este mama virtuților domestice și ea începe dela haine ;

3. Că e neînțeles cum s'a putut trăi atâta vreme cu păr lung, când părul scurt e așa de igienic și comod.

— Chiar dacă nu mi-ar sta bine, adaogă doamna, găsesc că-i mai comod așa. Nu-i vorba aici de modă, ci de igienă. Vrei să spui că nu-mi stă bine ?

— Ba da, ba da, zice soțul repede, căci și el e grăbit. Are un consiliu la ora 5. Bea ș'un ceaiu. Se face și puțină muzică. Apreciază la alte femei adevărurile pe care le-a auzit dela soția sa. A doua zi nu le mai relevă și tace, — căci nu mai știe bine cine i le-a spus.

Mă grăbesc să încheiu acest paragraf, căci trebuie să plec și eu : sunt așteptat la un ceaiu.

Năcazuri basarabene

...Dar Bararabia constituie ș'o chestie importantă internă, nu numai externă.

Moldovenii de=acolo își văd de treburi și de nevoi. Și au și năcazurile pe care le avem cu toții în restul regatului. Parcă noi ne bucurăm de o administrație ideală, după războiu ? Ei bine, frații noștri se bucură de slujbași și mai puțin ideali. „Se bucură“ e o expresie poetică.

Mai sunt și alte chestii și greutăți inerente regăsirii după o sută de ani de despărțire. Nici italienii, nici francezii, nici sârbii, nici ceho=slovacii n'au fost și nu sunt lipsiți de ele. Năcazuri la fel sunt și'n Bucovina, și'n Ardeal, unde s'a creat cuvântul „regățean“. Mai trage în cumpănă și însăși criza prin care trece întreaga Europă.

Se mai adaogă, însă, în Basarabia, ș'asa=zisa propagandă a sovietelor, care nu-i o vorbă goală. Ani și ani, după unire, au lucrat subteran agenți comuniști pretufindenii, căutând să trans=

forme în povești senzaționale stările de lucruri și să învenineze raporturile dintre frații de acelaș neam. În centrele străine, s'au produs și insurecții armate, sub directa înrâurire a agenților de peste Nistru.

Mai este ceva, — ceva mai greu de definit în cuvinte puține.

Sătenii sunt buni, răbdători și supuși. Acolo, la țară, m'am simțit totdeauna ca'ntre ai mei. Însă intelectualii au câștigat dela sufletul rusesc ceva deosebit. N'ăși putea să spun ce. Ar putea să fie o tendință de preocupări sociale și o ignorare a chestiilor naționale, care pentru noi sunt temelia vieții politice? Ori e pur și simplu, la cei mai mulți, lipsă de cultură reală? Și toate chestiile se reduc la necesitățile materiale ale momentului? Unii ne disprețuiesc în numele culturii rusești, cu care dealtminteri au fost într'un prea ușurel contact. Defectele noastre — pe care noi singuri le exagerăm în discuții — ei le pun subț un microscop propriu, și refuză să vadă altceva.

Dar zvonurile amplificate și generalizările?

Însfârșit, cine se duce acolo și privește în juru-i, cine ascultă cu atenție, își dă socoteală mai bine.

Dar din școlile nouă iese acum un fineret cu totul altfel decât cel vechiu. Nimeni nu-și poate da socoteală decât la fața locului, ce operă mare face școala în Basarabia. Tineretul e al ideii naționale și al viitorului. Așa încât — zic eu — generația aceasta, a celor care simțim pe noi ghimpi la cea dintâiu apropiere, trebuie să ne grăbim a muri, și să lăsăm fineretului desăvârșirea în viitor a operei noastre.

Până atunci să facem ce vom putea pentru tămăduirea suferințelor reale, care, vai, sunt destule.

O amintire ș'o anecdotă

O amintire. La 24 Ianuarie 1918, a avut loc în Chișinău un banchet, pentru cinstirea celei dintâiu reprezentării oficiale de teatru românesc. Au luat parte mulți frunțași ai republicii moldovenești. S'au roșit discursuri. Cum e obiceiul în Basarabia, au vorbit adică toți care se aflau în acea adunare. Cineva — din vechiul Regat — o crezut că trebuie să sublinieze importanța simbolică a acelei zile a unirii. Domnul Ion Inculeț, președintele republicii, zâmbind cu finețe, în răspunsul său, a observat că sunt anume rezerve de făcut atunci când se sugerează unirea c'o țară oligarhică. Basarabia e ieșită din revoluție și ține în mare cinste anume principiu de neștirbită democrație.

Totuși — i s'a răspuns domnului Inculeț — sentimentul nostru, al tuturor democrațiilor din țara veche, este că întâiu trebuie să ne facem datoria întregirii neamului. Și acestei idei naționale trebuie să-i subordonăm toate celelalte chestiuni și probleme. În țara nouă, democrații să ne unim împotriva oligarhilor, în cadrele statului și nației.

Domnul Inculeț s'a arătat atunci destul de greoiu față de o atare invitație. Pe urmă însă, mai târziu, după unire, primind invitația

de a încăleca pe cal, a făcut o sfortare așa de remarcabilă, încât a sărit dincolo de șea. Astăzi se simțește bine cu oligarhia liberală.

Nu-i fac domnului Inculeț din aceasta o crimă, mai ales că și alții au înțeles tot așa de bine lucrurile. Afară de asta am a-i mulțumi dsale penfru o anecdotă, pe care a spus-o odată cu mult fâlc, în Parlamentul dela Iași. Această anecdotă întrucâtva se potrivește ș'acuma provinciei moldovenești. Doresc să nu i se mai potrivească în curând.

E o anecdotă dvreiască.

Era odată un jidov sărac și năcăjit, cu numele Nuhăm, care avea de hrănit o balabustă ș'o mulțime de copii și neamuri. Trăia, cu toți ai lui, într'o căsuță alcătuită dintr'o singură încăpere. În jur, nici ogradă, nici șură. Ținea dinaintea ușii trei ființe ca vai de ele, — singura avere: o vacă, o capră ș'un cocoș. Dar așa-i venea de greu, simțea o strâmtorare așa de mare, încât, cum e obiceiul, se hotări să se ducă la rabin să ceară sprijin în nevoie.

Se duce la rabin.

— Am venit, învățătorule, zice, să mă sfătuiesti ce să fac. Nu mai încăpem în casă; suntem așa de mulți: eu, fovarășa cu care m'am însoțit și care-i destul de grasă, mulțămesc lui Iehova; unsprezece copii, nu fie de deochi, unii destul de mari, iar alții care țipă 'n leagăn; două cumnate, mama nevestei mele și niște nepoți, copiii ai acelor cumnate. Nu știu ce să fac cu atâta lume: unii pe paturi, alții pe cuptor, alții pe subt pat, cei de față aninați în grindă... Iți spun drept, țadic, că am o soartă mai rea decât aceea care se cuvine unui goi necredincios — ptiu! ptiu! să fie blestemat! — și mai bine decât mine trăiesc subt păreți, afară, capra, vaca și cocoșul!

— Ce? ai o capră, o vacă ș'un cocoș?

— Am, țadic.

— Să vedem, zice învățatul.

Deschide tora, stă și se gândește. Și la urmă dă sfat.

— Ascultă, omule, întoarce-te de unde ai venit. Zici că ai afară o vacă, o capră ș'un cocoș?

— Am țadic.

— Bine, du-te și vără cocoșul în casă, cu voi. Pe urmă să vii să-mi spui dacă simțești că-i mai bine.

— Am înțeles, învățătorule. Așa am să fac.

Se duce omul acasă și face așa.

A doua zi se înfățișează iar.

— Ei? ai vărât cocoșul în casă?

— Am vărât.

— Și cum vă simțiți?

— Rău.

— Așa? Atunci să duci și capra în casă. Și să vii să-mi dai de știre cum merge.

— Hm! Bine. Am să vin.

Năcăjitul urmează porunca țadicului. Pe urmă, după douăzeci și

patru de ceasuri, vine cu fața mai prelungă, scărpinându-se la tâmplă, subț zuluți.

— Ei? acuma cum o duceți?

— Rău, țadic; foarte rău! Vai de capul nostru. Mai rău nici nu se poate. Așa să trăiască dușmanii!

— Cum se poate? Atunci nu rămâne decât să te înforci cu mare grabă acasă, să vâri și vaca, după capră și după cocoș.

— Bine, am să vâ. Ș'am să vin să dau samă.

Când se întoarce ovreiu! a treia oară, începe să se bată cu pumnii în cap și 'n piept. Se văita cu glas înalt și lăcrăma:

— Cu ce-am greșit eu, învățătorule, înaintea lui Dumnezeu, de-am ajuns la asemenea pedeapsă? Acuma nu mai am de ce trăi! Trebuie să mă pun jos și să mor. Altceva nu-mi mai rămâne de făcut, așa-s de ticălos, de năcăjit și de înghesuit. Vai, și iar vai!

Rabinul stă cu un deget la frunte și cugetă.

Pe urmă zice:

— Știi ce, omule? Dumnezeu ne-a lumina mai bine, dacă așa va fi voia lui. Până atunci, eu te sfătuesc să mai încerci ceva. Du-te acasă și scoate cocoșul afară.

— Așa am să fac. Și să vin să spun?

— Să vi să-mi spui.

A trecut ziua. Iată că se întoarce Nuhăm la rabin.

— Cum merge?

— Ceva mai bine, rabi. Dacă văd că-i mai bine, pot să spun că nu-i bine?

— Astă mă bucură, omule, răspunde învățatul. M'am mai gândit de când ai plecat dela mine. Te duci acasă și scoți afară și capra.

— Așa am să fac, țadic.

A scos capra și s'a întors, zâmbind nedumerit.

— Ai scos capra?

— Am scos-o.

— Și-i mai bine decât înainte?

— Cu mult mai bine, țadic. Dumnezeu să-ți ajute pentru sfat bun. Acuma ce trebuie să mai fac?

— Acuma eu zic să scoți afară și vaca.

— Bun, am să scot și vaca. Pot să mă duc cu fuga acasă?

— Da, idală, poți să te duci cu fuga.

Când s'a întors acum, năcăjitul zâmbea ca și soarele. A în-genunchiat și s'a închinat:

— Astăzi, învățătorule, pot să spun că mă pot socoti printre oamenii fericiți de pe pământ. Pot însăfârșit răsuf!a. Mulțămesc lui Dumnezeu pentru deslegarea pe care mi-a dat-o prin gura unui înțelept ca tine.

Și s'a întors fericit la balabustă.

Iarași și iarăși

Văd că bărbații protestează împotriva modei, —deși nu-s toți sinceri. Unii protestează numai împotriva femeilor urite. In ce mă

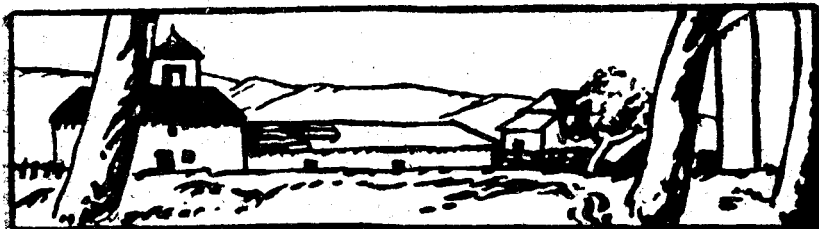
privește, sunt de acord cu aceștia, și nici nu protestez împotriva modei, — din motivele economice și artistice arătate.

Și mai este ceva. Mai sunt multe, căci fiecare chestiune e un cristal cu multe fețe.

Moda aceasta, care nu-i ceva mai inteligent decât o epidemie, a adus totuși eliberarea femeii de unele robii. Nu mai sunt corsetele acelea oribile, pe care nu le-am admirat niciodată pe vremuri. Dăncingurile au un adaos mai bun și mai estetic decât ele (decât cele colorate cel puțin): sporturile. Observ de câțeva vreme mișcându-se în soare un fineret cu siluete grațioase și glezne fine. Iar complicațiilor acelor lungi, bogate, încălcite de stofe, adaose cu dantelării, cordele și garnituri, sub care, — într'un corset de fier, — abia respira o cucoană totdeauna mai bine făcută decât trebuie, prefer un costum simplu și sprinten. Numai să n'ajungă la o moralitate care s'ar confunda cu dispariția totală. După o matură chibzuială, sunt înclinat a crede că și costumele folosesc la ceva.

MIHAIL SADOVEANU

Oameni ciudați

Am trecut decurând printr'un sat sărac din județul Bihor. Sat de munte, sat împrăștiat: vatra, vr'o opt zeci de gospodării pitite sub coperiș negru, de șindilă veche, e la poalele muntelui; crângurile, trei, sus pe stânca îndulcită în plai, la depărtare între cinci și opt kilometri. Poate vatra adevărată a satului a fost unul din cele trei crânguri, și numai într'un târziu au îndrăznit cei bătrâni să se coboare în vale, pe țermurul Crișului.

Sat cu oameni năcăjiți; cu un petec de pământ arător, cu puțină pășune. Vr'o optzeci de iughere din apropiere, — stăpânite odată de un grof ungar împreună cu munții și cu pădurile, — par locuitorilor Cănaanul făgăduințelor. Sau, mai exact, le-a părut. Căzuseră în hotarul lor și forul întâi li le atribuiră. Dar un om de bani, venit dintr'un oraș comercial de peste munți, — care cumpăraseră dela grof pământul și un castel încă înainte de reformă, — s'a învârtit unde a trebuit, și a rămas stăpân.

Se'nfelege, hotărârea mai înaltă nu se adusese fără motive legale... Noul proprietar adevărate că are nu mai știu ce fabrică, și terenul e necesar în vederea dezvoltării ei.

Fabrica nu-i însă azi nicăiri, dar nici pământul nu mai e în mâna bancherului: l-a vândut, din mână slobodă, cu iugărul, chiaburilor dintr'o comună vecină, dela cincisprezece mii de lei în sus, măsura.

Oamenii mi vorbeau de moșioara aceea ca de-un copil iubit pe care l-au pierdut pentru totdeauna. Vorbeau și cu un fel de umilință, cu un fel de desiluzie care-i rușina, topindu-le ochii într'o privire care cu greu ar putea fi prinsă în cuvinte, — părea un fel de desna-dejde blândă...

Pentru ei reforma agrară, și în bună parte, România-Mare, se cuprindea în moșioara aceea... Și, vedeam în ochii lor, deslușiam în graiul lor potolit, că au pierdut ori ce nădejde de-a o mai câștiga... Sunt semne de întrebare în privirile oamenilor necăjiți, cari spun mai mult decât cuvintele, mai mult decât gestul de revoltă... decât să le întâmpini, decât să cadă asupra ta, mai bine să nu te fi născut!

Mă uitam la ei: erau flămânzi, fără nici un înțeles metaforic. Obrazii căzuți, palizi, urechiile străverzi, trupuri deșirate, vorba ostentivă, privirea stinsă ori prea lucitoare, îmbrăcați în pecete.

Și oamenii aștia au unele obiceiuri patriarhale. De pildă: cei din crânguri pleacă la biserică la ceasurile trei după miezul nopții, cu merindea în spate pentru ziua întreagă. Și, preotul satului îmi spune că-s buni creștini. Trai fără căsătorie, nelegiuit, nu se pomeneste. Nici sus, în pustietățile codrului, unde trăesc departe de oameni și aproape de Dumnezeu.

Și au și obiceiuri mai noi: subț unguiri încă și-au zidit din banii lor școală de piatră, trecută azi la stat, școală solidă, cu două sale de învățământ, cu cvartir bun pentru dascăl. Tot atunci au ridicat o biserică, luminoasă, încăpătoare. Strălucea prea albă în soarele cu dinți a lui Ianuarie, de-asupra țuguiațelor și străntelor încăperi omenești.

Și, chiar acum, se sfătuiam să mai aducă un dascăl „ambulant” pentru cele trei crânguri, unde cei mai mulți copii rămân fără carte.

Și peste aceste obiceiuri a venit autoritatea românească să aprobe spoliarea de moșioara în care vedeau Canaanul României-Mari... Și nu-i nici fabrica, să le dea de lucru. Și și-au închis porțile și altele câteva din jur, unde munceau.

— „Noi atâta am vrea, să avem unde munci... Pământul, gata cu el!”, spunea un om de vârstă mijlocie, usecat ca un pustnic, purtând o cușmă spartă.

Iar bătrînica ce se grăbise cu jar să aprindă focul în școală: „La noi și-a rupt sărăcia grumazii, domnule. Din veci nu mai putem scăpa de ea”, și începu să-și povestească necazurile...

* * *

Printre acești oameni ciudați s'a rătăcit mai acum doi ani un alt om ciudat. Îl candidaseră prietenii la un scaun de deputație. Și, se vede că n'a avut încotro, a pornit și el în propagandă. Era zarvă mare, ca la bătae, când într-o parte a județului, când în alta. Agenții electorali își făceau meseria, oratorii țipau. Satele în cari se țineau adunările urlau de însuflețirea demosteniană. Ca pretutindenea de altfel, după tipic. Vorbe umflăte, superficialitate, cu gândul vecinic la sine însuși: Impresionează?

Omul acela ciudat sosi cu propaganda și în satul acesta sărac de munte. Se strânseseră oameni mulți, și din satele vecine. (Insemnez după comunicarea unui martor, orator chiar la aceea întrunire electorală). O mare de frunți palide erau întoarse spre domni cari veniseră să le vorbească. Oameni cu chipul și portul lor obișnuit.

Unul din oratorii însoțitori începu să le arate petecașilor alegători cine e candidatul. Le spune că-i mare scriitor, care are cărți multe tot cu țărani și cu necazurile lor. Om de omenie, bun și blând. Iată-l aci față!

Când ajunse la vorbele astea oratorul privi la candidat și pe-o clipă i se opri cuvântul: în ochii acestuia se iviseră lacrimi. Crezân-

du-l emoționat de felul cum îl prezintă alegătorilor, și de faptul că era citit până și de-un intelectual din aceste părți îndepărtate de țară, vorbitorul se emoționează și mai tare, și vorbește cu foc, nu se mai putea opri.

Candidatul în toată vremea asta își odihnea ochii umezi de lacrimi peste adunare, de la o vreme pe de-asupra ei privea în gol.

La sfârșit oratorul voi să-și vadă confirmată în public convingerea că vorba lui de foc a trezit lacrima, și-l întreabă de pricina emoțiunii... (Nici vorbă că era unul din cei discreți și gingași la sentiment, oratorul firește, nu candidatul).

— „Cum să nu plângi când vezi mizeria asta?“

Atât i-a răspuns candidatul!

* * *

Il va fi priceput vorbitorul? Va fi înțeles pe omul acela ciudat care nu se înduioșase văzându-se cunoscut ca scriitor, ci... ci tocmai de „suferințele poporului“ din partea locului.

Nu știu, nu mi iau păcat pe suflet!

Dar ceea ce știu, este că cu prilejul alegerilor generale țara se umple de la o margine la alta cu răgaci patrioți, cari nu înțeleg, nu simt, unde e nevoie de cuvânt și unde de o bucată de pâine. Le țipă și săracilor același lozinci în urechi, cărora le dau drumul în întrunirile de la „Dacia“ sau din alte sale unde se făurește opinia publică. Și mai știu că-i poți număra pe degete pe cei ce se gândesc serios, din inimă, să ajute, simțind umilința săracului. Droaia, mulțimea vorbitorilor, nu vede mizeria din față decât pentru a o exploata ca armă electorală.

Și cu durerea acestei nații se săvârșește astfel cel mai urât sacrilegiu.

Oamenii necăjiți sunt oameni ciudați. Ascultă cu toată omenia ce li se spune, ce li se făgăduiește. Dar încă, față fiind, și tremurând de focul elocinții, își simt nesinceritatea. Tac și suferă. Rar te întreprind. Dar deziluzia și un fel de desgust amar crește în suflete ca o apă tulbure, când se conving, că ai minșit, că nu i-ai văzut pe ei cu necazurile lor, ci pe tine cu interesul tău electoral.

Și rar se abate câte-un alt om ciudat străin, care să vadă, să simtă. Dar, de obicei, aceștia, atunci, nu pot vorbi... Iar opinia publică făcută de ziarele cu tiraj și de întrunirile din Capitală și orașele țării, și-a spus categoric verdictul. Astfel de oameni n'au ce căuta în Parlament. Nu pot fi buni în politică. Să rămâie la condei și la visare... Precum ceilalți oameni ciudați, e rânduit să rămâie votanți petecoși pe care-i duci la urnă la doi sau trei ani odată.

I. AGĂRBICEANU

Ardealul pe fipsie

Știam, mai demult, că trăiește în Ardeal această sectă politică, îndrăzneată și gălăgioasă, care a luat în antrepriză nemulțumirile zilnice ale unui colț de țară, schimbându-le în bani de hârtie la București. Respectivii derviși ai sectei, propagandiști cu foarte rezistente coarde vocale, au, firește, un șef: pe d. Iuliu Maniu; ei păstrează, cu sfințenie, niște moaște: pantalonii regretatului Simion Bărnuț. Au avut, cândva, și o biserică a lor: Consiliul dirigent. Au mâncat-o însă, fiind de caș, câțiva comisari de alimentare, de pe vremuri.

Nu ne închipuiam, totuși, ca lăcomia dervișilor să meargă atât de departe. Veți vedea și veți judeca. Un număr de patruzeci și șase de partizani incorigibili din Banat, în frunte cu d. Sever Bocu, un latifundiar maniac, care și-a împărțit pământul la țărani, au redactat caligrafic, silindu-se în mod onorabil să comită cât mai puține greșeli de gramatică, un fel de apel-somație, și l-au trimis, în plic închis, direct pe adresa Inaltei Regențe: București, Palatul Regal.

Epistola, însă, nu era făcută atât pentru cei trei locjiitori ai Suveranului, pe cari, în definitiv, nu-i interesează prea mult progresele realizate de d. Sever Bocu la stil și compoziție, cât urmarea să fie aplaudată de galerie. Dovadă, că a fost publicată, întregă, la gazetă. Acolo am citit-o și noi, cari suntem acum, în privința aceasta, tot atât de bine informați ca și Inalta Regență, care posedă manuscrisul în original. Documentul nu cuprinde nimic surprinzător, nici ca formă nici ca fond. Cele patruzeci și șase de iscălituri, cărora, până la proba contrarie, le corăspund patruzeci și șase de persoane, revendică nici mai mult, nici mai puțin, decât ceea ce astăzi fiecare român cu inimă simțitoare pentru neamul lui, adică: guvernul. Căci locuitorii României-Intregite se impart, indiferent de sex, vârstă, profesiune și culoarea părului, în două tabere (din nefericire, inegale): cei cari sunt la putere și cei cari năzuiesc să le ia locul.

Dar nu pentru a înșira aceste banale și prozaice considerațiuni asupra mecanismului constituțional am început să scriem articolul de

față, ci pentru a scoate în relief disproporționatul apetit de glorie al sus-pomeniților antreprenori provinciali. Ne-am împiedicat în proza d-lui Sever Bocu, de o frază, pe care nu putem să n'o reproducem: — „Poporul nostru are încredere neclintită în fiul său cel mai distins, care la 1918 a adus pe tipsie Regelui Ferdinand, Ardealul și Banatul: d. Iuliu Maniu“. Ați înregistrat rectificarea istorică? Aici voiam să ajungem. Va să zică, să repetăm încă odată, cu vorbele noastre, enormitatea hazlie de-adineaori: D-l Iuliu Maniu, în frac, a adus Ardealul și Banatul pe tipsie, la 1918, prezentând Regelui Ferdinand două provincii cu grije învelite în foiță colorată. În graba cea mare, excepționalul „piccolo“ al unirei, nedeprins cu asemenea acrobații de-alungul convoarelor, era chiar, la un moment dat, să se împiedice și să cadă cu tava. Din fericire, se găsea de față și regretatul Ion I. C. Brătianu, care i-a sărit în ajutor. Dar ce-i mai trist, nici până acum d. Iuliu Maniu nu și-a primit răsplata pentru serviciul pe care l'a îndeplinit în acea zi festivă...

Ardealul pe tipsie! Lăsând deocamdată orice obiecțiune serioasă la o parte, ne întrebăm: cum reușesc unii oameni să aleagă, dintre toate înfățișările laudăroșiei, pe cea mai ridicolă și mai găunoasă dintre toate? Cântăriți cuvintele, repetându-le: Ardealul, Ardealul, Ardealul!.. Pe tipsie, pe tipsie, pe tipsie!.. Și cine s'a înfățișat cu tava? Cine își așteaptă simbria în restanță? D-l Iuliu Maniu, cel mai distins fiu al nostru al tuturor, care, dacă s'o supăra rău, înțelegeți că îmbracă iar fracul, își ia Ardealul, și-o pornește înapoi spre Bădăcini...

Cunoaștem teoria, din retorta căreia a fășnit această metaforă culinară, și am mai umblat și altădată cu felinarul prin laboratorul șireților alchimisti, dovedindu-i vulgari scamatori de bălci. Nu e d. Sever Bocu autorul ei; cu atât mai puțin cei șaizeci și patru de știutori de carte din Banat, cari au iscălit, în litere, memorandumul dela Timișoara. Neînțelegerea e mai veche, iar rădăcinile ei sunt mai adânci. Cel dintâi care a asvârlit-o în lume a fost însuș d. Iuliu Maniu, bărbatul cu tipsia, îndărătnicul partizan al autodeterminării, discipolul subit al punctelor lui Wilson, doctrinarul concepției, că Ardealul s'a alipit României pe temeiul unui-contract (sinalagmatic, îi zice, nu-i așa?) cu anumite obligații, condiții și restricții, având firescul drept de a-și lua vorba 'napoi, dacă obligațiile, condițiile și restricțiile nu se îndeplinesc. Mai mult încă! Fiindcă partidul național se confundă, în cugătarea fumurie a d-lui Dionisie Roman din Mediaș, cu Ardealul însuș, toate prerogațivele acestui colț de țară se exercită prin graiul și voința idolului d-lui Dionisie Roman, care nu este, nu poate fi altul, decât d. Iuliu Maniu...

Dacă ne-am afla în fața unui caz izolat de grandomanie, bine precizat în literatura clinicilor de boli mintale, n'am mai avea nicio silabă de adăugat. Fostul președinte al Consiliului dirigent n'are decât să-și atribuie isprăvi mult mai complicate decât aducerea unor provincii pe șervet, din Alba-Iulia crăiască până pe cheiurile strâmbe ale Dâmboviței. Să-și inchipuie, de pildă, că a inventat *perpetuum mobile*. Să se creadă Isus Cristos. Să ne prefindă să nu ne atingem

de abdomenul său de cristal. Treaba hidroterapieii să-l curarisească și al cămășei de forță să-l facă inofensiv. Dar, se găsesc printre concețtenii noștri, cu cari ne întâlnim în acelaș vagon=restaurant sau ne plătim dările la acelaș perceptorat, multe victime inocente și încăpățanate ale ereziei cu pricina. Niciunul dintre acești fanatici autodeterminiști, locatari cu contract ai României=Intregite, nu vrea să recunoască simplul adevăr, că faptul minunat al unității noastre naționale, pe care se vede că îl prețuim mai puțin decât pe vremea când abia îl visam, e un rod pânguit la arșița multor veacuri, iar culesul lui s'a făcut cu multă trudă și cu multă jertfă, în povestea cărora ar trebui, în defnitiv, să căutăm cu microscopul contribuția reală a d-lui Iuliu Maniu... Câtă depărtare e, de la tragica epopeie a nădejzilor noastre, până la caraghioasa tipsie a fostului avocat din Blaj, înrolat ca voluntar în armata austriacă la vârsta de patruzeci și cinci de ani, ca să lupte... pentru eliberarea Ardealului! Subț uniforma sa de cadet benevol pregătea, probabil, în societatea amabililor generali vienezi, undeva la partea sedentară, viforul cel mare al zilei răzbuunătoare...

În aceeaș vreme, obuzele lui Mackensen rupeau nesățioase din carnea vânătorilor de la Mărășești; tinerii ofițeri, purtând încă în gând amintirea unei strofe de Octavian Goga, mureau cu ochii îndreptați spre Alba=Iulia; iar voluntarii ardeleni, altfel de voluntari! veniseră tocmai din fundul Siberiei, ca să-și lase sfărământurile lor de oase pe frontul unde se hotăra, cu adevărat, soarta noastră a tuturor. Dar cine-i mai ia pe aceștia toți în seamă? Cine se mai gândeste la pribegii, cari, părăsindu-și de bună voie căminul cu riscul de a nu se mai întoarce niciodată acasă, porniseră să trâmbeze dorul de libertate al Ardealului îngrozit de sânge și încătușat în lanțuri? Cine se mai gândeste la bunii noștri preoți dela sate, pe cari răzbuunarea vrăjmașe i-a sugrumat în spânzurători, pedepsindu-i pentru curajul de a fi primit cu brațele deschise pe ostașii mântuirii așteptate? Cine se mai gândeste la sărmanii eroi necunoscuți, ale căror oseminte albesc pământul hotarelor dărâmate?

Ce sunt toate acestea? Plăsmuiri înfierbântate ale închipuiri, de sigur. Sacrificii inutile. Vieți risipite necugetat. Suferințe acceptate prosteste. Bravură de prisos. Căci deslegarea chinuitoarei probleme era așa de simplă: Niciunul dintre noi nu s'a ostenit să aște, că Ardealul stătea, plocon, pe tipsisia dlui Iuliu Maniu, care, la rândul lui, n'avea decât un gest de făcut ca să-l ofere... Și ce noroc am avut, cu toții, că gestul a fost făcut! Da, sunt și dintre aceia, cari, chiar dacă admit, că prudentul moștenitor al partidului național n'a săvârșit niciun act, de pe urma căruia evenimentele să se mute măcar cu o muche de cuțit în favoarea țnirii, îi acordă, cu toate aceste, profunda lor recunoștință, pentru rezistența pe care, să fim drești, n'a depus-o. Ce se întâmpla, Doamne ferește!, dacă acelaș d. Iuliu Maniu, în loc să țină în ziua de 1 Decembrie 1918 un discurs sălcu de două ceasuri, ar fi rostit cu bărbia proaspăt rasă propiită în gulerul proaspăt călcat, numai aceste două vorbe teribile: „Nu primesc!“ Sau, mai scurt, exercitându-și pe latinește atribuțiile

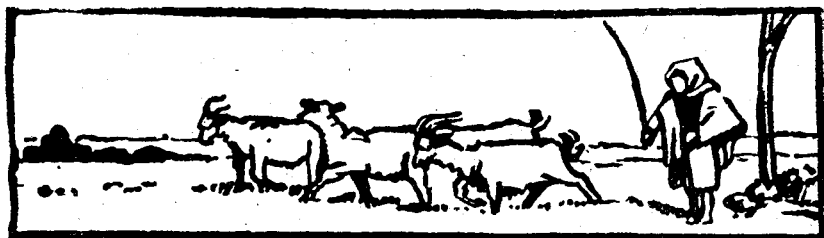
sale de recent tribun al poporului, ar fi articulat un singur cuvânt de ghiafă: — „Veto!“ Cum ar fi răspuns, la această entință, cei o sută de mii de țărani, cari umpluseră câmpia cu cămășile lor albe, ridicând până la cer un singur strigăt: — „Trăiască România-Mare!“ Puneți în cumpănă cele două forțe, căzute într'un presupus antagonism, și întrebați-vă, pentru ultima oară, care ar fi fost rezultatul?

Să lăsăm, deci, pe maniaci la o parte... Aici, în Ardeal cunoaștem atât: o țărănime cu suflet vânjos, legată de trecut cu rădăcinile unor tradiții curate, și un pumn de cărturari, cari s'au zbuțuit pentru triumful desăvârșit al ideii naționale. Dincolo de Munți am văzut, tot astfel, o țară întreagă smulgându-se din ispita neutralității imbelșugate pentru a sângera în slujba aceluiași năzuinți. Pe dl Iuliu Manu abia l'am zărit undeva, pitulat într'o cancelarie advocațială și redactând un comunicat în doi peri.

Tipsia cu Ardealul, însă, ne punem chezași, n'am descoperit-o nicăeri...

ALEXANDRU HODOȘ

Cojocul mai multor generații

După ce moș Avram a închis și pe cel de al doilea ochiu — căci unul i-l stinsese mai de mult coarnele unui bou — multe lucruri s'au schimbat la casa noastră părintească. Mai întâi, tatăl meu trăgând învățătură din pățania lui moș Avram n'a mai cumpărat boi ungurești, cu coarnele mari, ci de aceia șviterieni. Dela moartea lui moș Avram mama mea cumpăra din târg lâna atât de trebuincioasă gospodăriei țărănești, căci începând dela această dată nu mai finisem nici o oaie. Toată familia s'a concentrat în sat, muncind cu zor și zel, deoarece singurul izvor de venit erau șapte hectare de pământ, iar familia destul de numeroasă.

Pământul cerând arătură adâncă — mai ales că nu este de prima calitate, — tatăl meu mai cumpărase și o iapă, bătrână și vicleană, pe care o prindea înaintea boilor la arat și pe care o întrebuințam și în arie. Când nu se ara sau treiera, iapa cădea în grija mea, trebuind să o duc la păscut. Această sarcină, vara era combinată de regulă cu păzitul prunilor. Dar grijile mele nu se epuizau aci. Tot mai era în urma mea cineva care-i putea încurca la lucru pe cei mari, un frate mai mic care pe această vreme putea să aibă maximum trei-patru ani și de care tot eu trebuia să mă îngrijesc. La fel și de casă, căci unde-i românul adult cu mâini și picioare care pe vremea secerișului să poată sta acasă? Îngrijirea boilor trecea însă de atribuțiunea mea. În acest scop venea dela câmp fratele mai mare, Solomon care, fiind de doisprezece ani căuta ca om mare.

Toate le făceam cu drag, numai o singură însărcinare îmi înspira groază. În timpul cât stăteam acasă trebuia să iau foarte bine seama dacă nu cumva vine finanția să controleze pecețile căzanului de fierț rachiu. Intrase în mine groaza decând ajunsesem în conflict cu unul din acești vigili ai ministerului de finanțe ungar. Întrebându-mă cine a pus viza din urmă pe foaia de căzan am avut imprudența să răspund că „un finanț”. Ofensa i s'a părut așa de grozavă, încât

a scos sabia la mine. Nu știu ce ar fi fost în stare să facă cu mine, căci nu m'a împins curiozitatea să aflu, ci am tulit-o pe ușă afară lăsându-l singur în casă. De-atunci m'am învățat să respect nu numai pe finanți, dându-le cinstea ceruță, dar să zic „domnu“ oricărei ne-grețe rare nu era din sat.

Când se crăpa de ziuă toată lumea era în picioare; cei mari plecau la munca câmpului, iar cei mici după treburi mai mărunte. Eu, urmat de fratele mai mic și de Curtu, porneam cu iapa la prunii dela sălaș. Întâi treceam pela fântână îmbiind iapa cu apă, apoi pur-tând-o de căpăstru o luam spre deal în sus. Până afară de sat nu puteam încăleca, deoarece urcușul era foarte pieziș și alunecam de pe iapă. Cum ajungeam însă sus pe platou, trăgeam iapa la un șanț sau râpă și încălecam. Iapa, fiind bătrână și vicleană se supunea, dar cum eșeam la drum mă ducea la cel dintâi prun ce-l întâlnea și se freca de el până când nu mă doboră. Multe frânteli am mâncat din partea iepii acesteia, dar și ea multă bătaie dela fratele Solomon care, cu orice preț vroia s'o desvețe de acest nărav. După mine venea fratele Iosum (Iosif) la o distanță convenită de acela care mergea călare, iar Curtu făcea legătura între călăreț și pedestraș. Uneori legam cu o funie și câinele de iapă, spre hazul oamenilor, căci drumul până la sălaș ducea pela șpatlele grădinilor străzii superioare.

Dar cel care atrăgea atenția asupra sa era fratele Iosum cu felul lui special de a se îmbrăca. Ne pomenisem în familie cu un cojoc croit ca pentru un copil de opt-zece ani. Era cea mai frumoasă haină din garderoba noastră familiară. Era de culoare albă, decorat cu șnururi albastre în o mulțime de forme geometrice. Deși copiilor până la această vârstă nu li se făcea o haină de lux ca aceasta — mai ales în familia lui moș Avram nu — ne-am pomenit că există. Îl făcuseră, probabil, pe vremea când aveam miei mulți și când pieile nu aveau vreun preț deosebit. Mai întâi știu că îl purtase un văr al nostru, orfan de tată și care s'a crescut în familia noastră, apoi l-am moștenit noi cei trei frați, rând pe rând, pențruca să iasă din uz purtat și de băiatul lui Solomon, a fratelui meu mai mare. Din cauză că era așa de înflorit abia așteptam să-l apucăm unul dela altul. Ba fratele Iosum nici n'a avut răbdare să aștepte până la vârsta corespunzătoare cojocului. În temeiul prerogativelor de cari se bucură cel mai tânăr a pus stăpânire pe cojoc în al treilea-patrulea an. Până aci însă nimic neobișnuit. Numai că îl îmbrăcase vara, în luna lui Cuptor, și nu exista argument care să-l facă să-l desbrace. Îi curgeau șiroaie de sudori pe față fărănd cojocul după sine, dar nu-l desbrăca până la sălaș, unde, împiedecând iapa și dându-i drumul la păscut ne apucam de joc.

De câte ori trecea caravana noastră cu iapa și Curtu, dimineața, la amiaz și seara, oamenii se opreau dela lucru făcând haz pe so-coteala fratelui Iosum, îmbrăcat ca pentru polul nordic. El era așa de mic încât numai eu îl vedeam întreg care eram călare; cei de pe pământ îi vedeau numai vârful capului care mișca dealungul șanțului tăiat de roata carelor și scurgerea ploilor. De multe ori nici vârful

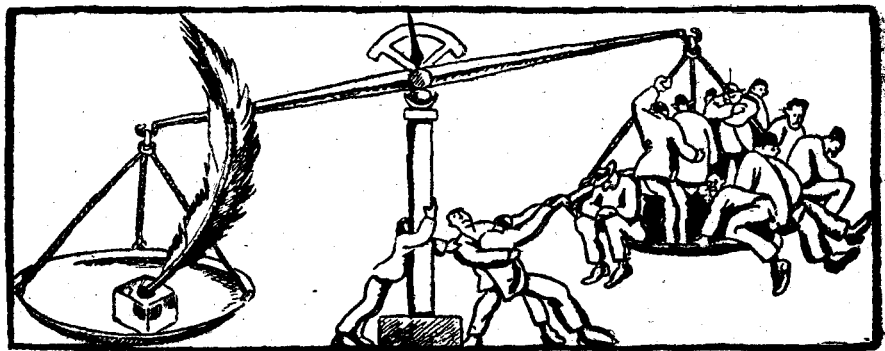
capului nu i se vedea și numai prezența lui Curtu trăda că pe undeva în apropiere mai trebuie să fie o ființă de om.

Dar vremea a trecut...

Soarta, hărnicia proprie, dar mai ales concursul lui moșu Costa au făcut ca fratele Iosum să schimbe cojocul cu fracul care îl prinde de minune, căci rareori se naște dela țară statură de om rău croită. Totuși, oricât de bine i-ar sta noua haină achiziționată, nu mi s'a părut niciodată așa de țațos ca în cojocul familiar de pe vremuri care a încălzit atâtea generații. Nu l-au uitat nici consătenii, căci de câte ori mergând acasă ne ducem să revedem locurile pe unde am copilărit, mereu îl întreabă dacă doctorul de azi își mai aduce aminte de cojocul de ieri. Firește, și-aduce cu drag aminte. Ceeace regretă este că din an în an scade numărul acelor cari știu să evoce timpurile apuse. Moșu Tica Velcu, care vreme de douăzeci de ani, în fiecare vară îl întâmpina la capătul grădinii cu istoria cojocului, — nu mai este. S'a mutat în lumea dreptilor acum câțiva ani și de atunci par'că nu ne mai vine să trecem pe acolo, căci urmașii lui ori nu cunosc povestea, ori nu-i înțeleg tâlcul.

Ne amintim de cojocul familiar cu mult folos și la oraș unde ne depănăm rosturile, eu în capitala țării, el în capitala Banatului. De câte ori se abat asupra noastră vânturile tăioase de ordin social — față de cari vânturile năprasnice ale naturii din Cioaca Petrelei sunt simple adieri — tot de atâtea ori simțim nevoia să ne înfășurăm sufletul șovăielnic în cojocul de demult, singurul care în momente de criză interioară ține cald și dă curaj...

P. NEMOIANU

Balanța forțelor economice

După datele oficiale¹⁾ în 1927 am avut în țară: 2894 societăți pe acțiuni cu capital de lei 37 miliarde 268 milioane, din care 1099 bănci cu capital societar de lei 8 miliarde 172 milioane. Restul: societăți industriale (1234, cu capital de lei $26\frac{3}{4}$ miliarde lei) și apoi societăți comerciale și diverse (462, cu $2\frac{1}{2}$ miliarde capital). Beneficiile brute au dat la toate societățile suma de lei 27 miliarde din care a rămas beneficiu net 5 miliarde; băncile $1\frac{1}{2}$ și industriile peste 3 miliarde lei. În favorul acestor grupe se mai adaugă industriile, comerțul și alte întreprinderi *individuale* fiindând la orașe și ici colo pe la sate, care pot să dea cifra rotundă de 200 mii de firme, cu capital de cel mult 10 miliarde lei și cu un beneficiu brut de 10 miliarde, din care cel mult 3 miliarde pot fi socotite ca beneficiu net.

Astfel am avea în băncile, industria, comerțul și celelalte întreprinderi din țara noastră: capitaluri investite de rotund 47 miliarde lei, cu beneficiu brut de 37 miliarde, din care beneficiu net abia rămâne 8 miliarde lei.

Fată de acestea, agricultura țării prezintă în linii mari următorul tablou: Terenul însămânțat în media ultimilor ani, cam de 12 milioane hectare; restul terenului arabil, fânețele, viile, pometurile, pășunile completează cifra la 20 milioane hectare (fără păduri), care reprezintă un capital plasat și în stăpânirea agricultorilor de cel puțin 200 miliarde lei, socotit hectarul numai cu 10.000 lei. La acest capital se adaugă prețul celor 25 milioane capete de vite, cai, oi, porci etc. cu numai câte 1000 lei, reprezentând lei 25 miliarde. La aceste 225 mi-

¹⁾ Ministerul de Industrie și Comerț: „Societățile pe acțiuni din România“.

liarde lei capital agricol, se adaugă bogățiile aproape incalculabile în cifre, a pădurilor aflătoare în patrimoniul agriculturii.

Ca beneficiu brut al agriculturii însemnăm numai cele 870 mii vagoane cereale (fără oleaginoase și furagere) produse în anul trecut, cu valoarea de rotund 60 miliarde, cari sporite cu prețul vinului, al poamelor și al altor produse agricole — omițând valoarea lemnului — ne dau un beneficiu agricol brut de cel puțin 150 miliarde lei anual, din care însă, din nefericire, beneficiul net nu-l putem arăta.

În patrimoniul agriculturii, intrând și cooperația din țară, dăm următorul tablou :

În total funcționează azi 4413 Bănci Populare, 2361 Coopere de consum și producție, 1215 Obștii și cooperative agricole, 446 „Hangya“ Aiud, 290 Alianțe coop. de credit Cluj, ungurească, 269 Uniunea coop. Raifeisen Sibiu, săsească, 13 Centrala Raifeisen, Timișoara, șvăbească, 60 Uniunea coop. agricole germane Cernăuți, 9 Uniunea coop. poloneze Cernăuți, 40 Alianța coop. izraelită Chișinău, 25 Uniunea coop. de consum germană Torutino. Total sunt 9141 cooperative cu 1609005 membrii și cu un capital, fonduri și depuneri de aproape 1 miliard lei.

Rezumând avem :

În agricultură : Capitaluri investite de rotund 226 miliarde, cu o producție anuală (fără păduri) de rotund 100 miliarde. Dacă am calcula numai 5% ar trebui să avem un beneficiu, adică un rezultat de investire în agricultura țării rotund lei : 11 miliarde anual.

În industrie : Capitaluri investite lei 33 miliarde, beneficii anuale lei : 5 miliarde.

În finanțe : Capitaluri investite lei : 9 miliarde, beneficii lei : 1¹/₂ miliarde.

În comerț și diverse întreprinderi : Capitaluri investite lei : 5 miliarde, beneficii lei : 1¹/₂ miliarde.

Total, deci : în agricultură lei : 226 miliarde. În industrie, finanțe, comerț și celelalte : lei 47 miliarde.

* * *

Ca să avem un tablou al situațiilor din o provincie în care minoritarii ziși „subjugați“ se amestecă cu românii ziși „stăpâni uzurpatori“ să trecem în revistă raporturile de forțe economice, așa cum ele se prezintă în Ardeal, Banat și celelalte părți deslipite din fosta Ungarie. În ce privește agricultura, ne apropiem de adevăr, când din cifrele totale luăm o treime pentru această parte de țară, considerând că deși arabilul de aici e ceva mai puțin decât o treime, dar în schimb bogăția în vite și în păduri e mult mai mare. Așa că am avea aici, în agricultură : Capitaluri investite și disponibile prin producția agricolă anuală o sumă de rotund lei 150 miliarde, din care capital 100 și beneficiul brut 50 miliarde repartizate în proporția populației fără deosebire de neam.

Din cele 2894 societăți pe acțiuni cu capitaluri de rotund 37 mi-

liarde avem în Ardeal și Banat 1080 societăți cu capitaluri de lei 4 $\frac{1}{2}$ miliarde.

Din aceste societăți sunt: 495 bănci cu capitaluri de 1.8 miliarde, 445 industrii cu capitaluri de 2.2 miliarde, 140 comerciale cu capitaluri de 0.2 $\frac{1}{2}$ miliarde.

Din aceste societăți românești sunt numai 145 bănci cu capital rotund de 450 milioane, 70 industrii cu capital rotund de 350 milioane, 35 comerciale cu capital rotund de 50 milioane.

Total, dar, din 1080 societăți sunt numai 250 românești și din totalul capitalurilor de 4 $\frac{1}{2}$ miliarde numai rotund 850 milioane adică numai 20%, e capitalul românesc. Această repartiție, pe provincia Ardealului și pe naționalitățile ce locuiesc partea de țară deslipită din fosta Ungarie, prezintă aspecte extrem de interesante, dacă ridicăm numai un colț de perdea de pe amănunțele ce le au la bază.

Să luăm de o pildă din cele 495 bănci din această parte de țară, care are în total 1.8 miliarde lei capital, 15 dintre cele mai mari bănci românești și 15 dintre cele mai mari bănci minoritare — notăm că din totalul de 495 bănci, 350 sunt minoritare și numai 145 sunt românești. Pentru o dreaptă judecată, notăm că în această parte de țară sașii au avut primele bănci în frunte cu „Allgemeine Sparkassa“ din Sibiu care a fost înființată încă la anul 1841 cu un modest capital de 5 mii florini, ajunsă azi la un capital de lei 100 milioane. După sași, românii au înființat cea mai veche bancă, „Albina“ din Sibiu, la anul 1872 cu un capital de 100.000 florini, ajunsă azi cu un capital de 50 milioane lei.

Datele pe care le prezintăm în această pildă de amănunte, sunt luate din publicația oficială a ministerului de industrie și comerț: „Statistica societăților pe acțiuni din România în anul 1927“. Se înțelege, că aceste cifre sunt amplificate și schimbate — dar proporția este aceeași.

Cele mai mari 15 bănci românești sunt:

Banca		Capital	Fonduri	Depuneri
Banca „Albina“	Sibiu	50 mil.	40 mil.	375 milioane
„ „Agrară“	Cluj	55 „	17 „	55 „
„ „Centrală“	„	50 „	19 „	155 „
„ „Timișana“	Timișoara	50 „	24 „	269 „
„ „Victoria“	Arad	30 „	18 „	221 „
„ „Casa noastră“	Satu Mare	20 „	10 „	94 „
„ „Bihoreana“	Oradea	15 „	8 „	95 „
„ „Cetatea“	Brașov	15 „	6 „	52 „
„ „Patria“	Blaj	10 „	5 „	29 „
„ „Ardeleana“	Orăștie	5 „	3 „	30 „
„ „Casa de păstr.“	Săliște	5 „	1 „	36 „
„ „Izvorul“	Alba-Iulia	4 „	2 „	44 „
„ „Furnica“	Făgăraș	3 „	2 „	80 „
„ „Orăviciana“	Oravița	2 $\frac{1}{2}$ „	2 „	32 „
„ „Aurora“	Năsăud	2 „	2 „	26 „

Aceste 15 bănci românești mai mari în total au 316¹/₂ mil. Capital
 159 „ Fonduri
 1.793 „ Depuneri

Total: 2.268¹ milioane lei

Dintre cele mai mari 15 bănci minoritare sunt:

Trei bănci săsești:

	Capital	Fonduri	Depuneri
Casa Gen. de Econ. (Allg. Sparkassa) Sibiu	100 mil.	26 mil.	600 mil.
Institut de Credit Fonciar Sibiu	57 „	27 „	169 „
Cassa Generală de Păstrare Brașov	50 „	34 „	191 „

Trei bănci săsești Total: 207 mil. Capital

87 „ Fonduri

960 „ Depuneri

Total: 1.074 milioane lei.

Șapte bănci ungurești:

	Capital	Fonduri	Depuneri
Banca Timișoarei Timișoara	50 mil.	77 mil.	338 mil.
Cassa de Păstr. și Bancă de Cred. Cluj	40 „	37 „	323 „
Banca Ard. și Cassă de Econ. „	40 „	8 „	375 „
Casa de Păstrare Civilă Arad	32 „	18 „	300 „
Banca de Credit Ardeleană „	20 „	11 „	232 „
Banca de Agr. și Cassă de Econ. Cluj	15 „	6 „	133 „
Banca Fuzionată Oradea	15 „	9 „	104 „

Cele 7 bănci ungurești au 212 mil. 166 mil. 1.777 mil.
 adică total 2.155 milioane lei.

Două bănci nemțești:

	Capital	Fonduri	Depuneri
Banca Agrară Timișana Timișoara	15 mil.	22 mil.	262 mil.
Prima Casă de Păstrare „	30 „	6 „	192 „

Două bănci șvăbești:

Banca Centrală Șvăbească Timișoara	20 mil.	19 mil.	370 mil.
Banca Șvăbească Com. și Ind. „	15 „	3 „	214 „

O bancă sârbească:

Cassa de Păstrare Sârbească Timișoara	5 mil.	3 mil.	28 mil.
---------------------------------------	--------	--------	---------

Aceste bănci total au 85 mil. Capital

53 „ Fonduri

1.066 „ Depuneri

Total: 1.204 milioane lei.

Comparând, avem la cele mai mari 15 bănci românești: 316 mil. capital, 159 mil. fonduri, 1.793 mil. depuneri. Total 2.268 milioane lei.

La cele 15 bănci minoritare, mai mari: 504 mil. capital, 306 mil. fonduri, 3.803 mil. depuneri. Total 4.613 milioane lei. Va să zică 2.268 milioane capital românesc și 4.613 milioane capital minoritar.

Am însemnat aceste date generale ca să evidențiez puținul ce-l reprezintă și în provincia noastră și în țara întregită, atât sub raportul capitalului cât și sub raportul producerii de beneficii, băncile și comerțul. Am văzut ce disparente sunt capitalurile angajate în industrie, față de puternica bogăție a agriculturii.

Și ne întrebăm: ce păcate trebuie să expiem noi, țară agricolă, ca politica noastră economică să fie, cu toate acestea, îndrumată și preconizată cu neglijarea agriculturii?! Cine a urmărit frământările și pașimile noastre, dela întregire încoace, sub raportul social, economic și al politiceii noastre generală își poate da seama de grozava rătăcire în care se sbate țara.

Cele câteva zeci de mii de oameni de afaceri și profitori bancari, comerciali și politici, au umplut văzduhul țării cu strigătele lor, sprijinite de „majestatea sa“ banul lichid, pentru ca să uităm de truda plugarului nostru abandonat și jefuit cu prețurile maxime. Nici o pălărie, nici o coasă, nici o gheată, nici o muncă socialistă n'a fost maximată. În schimb, toate produsele agriculturii: grâul, făina, carnea, laptele, ouăle, toate au fost maximate și continuă să fie și azi maximate. Lemnul agriculturii, cum a trecut la comerciantul și industriașul exploatator, n'a mai fost maximat.

Cele peste 14 milioane de agricultori (capi de familie și ai lor) au fost făcuți, aici la noi, în țară noastră românească și agricolă, au fost făcuți iobagii moderni ai celor un milion și jumătate (capi de familie și ai lor) care sunt întreprinzători, bănceri, industriași, comercianți, și ai celor 500 de mii de muncitori industriali (capi de familie și ai lor) organizați în democrație.

Cei vreo două milioane de intelectuali, între cari majoritatea: funcționari de stat, juțet, comună și funcționari particulari, sunt plătiți și după maximările impuse agriculturii, cu salarii de mizerie.

Unde e balanța forțelor economice și intelectuale?

* * *

Se înțelege, însă, că pentru punerea în normală acționare a tuturor grupelor de producători direcți și indirecti se impune grabnica *stabilizare* a valutei noastre.

Scăpați, în sfârșit, de obsesiunea revalorizării la noi, dovedită ca imposibilă de realizat, este urgent necesară stabilizarea, ce trebuie să se facă în astfel de condiții și cu astfel de discreșune, ca să se evite pe cât posibil fatalele poște de speculașune, care se desemează de altfel pe orizontul economiei noastre naționale. Mulți dintre deținătorii de lei sunt chinuiți de teama pierderilor imaginare, ce i-ar ajunge prin stabilizare și aleargă după valute forte, pricinuind astfel urcări de cursuri la valutele streine și devalvări la valuta noastră. Marele public, în bună parte lipsit de cunoștințele necesare în ce pri-

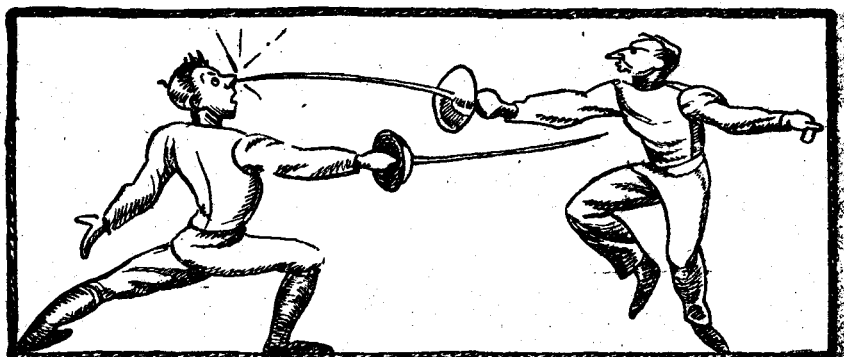
vește stabilizarea (înțelesul, importanța și tehnica ei) o pune în șirul unor înlocuiri de valută cu detrageri din averea în bani. Or, stabilizarea făcută la timp, repede și just apreciat, cu un mic spațiu de balansare ținându-se seama atât de capacitatea de cumpărare internă și externă a leului nostru, cât și de interesele producției interne și a datorărilor în străinătate și, în fine, de variatele sezonale ale cursului leului, se va găsi ușor cifra stabilizării. Astfel procedându-se, stabilizarea nu trebuie să producă sau să nimicească averi posedate de cetățenii țării noastre, și pe care cifră să o putem menține în relațiile valutare cu străinătatea, fără prea mari jertfe. Odată trecuți peste stabilizare, și reîntronată fiind ierarchia valorilor, balanța forțelor noastre economice va fi echilibrată.

Nu trebuie să se uite, că agricultura noastră a trecut și trece încă prin cea mai grozavă criză, provocată de război și de reforma agrară. Trăim încă zilele de tranziție, după ce marile proprietăți au fost expropriate, și noi împrumutări nu sunt încă în posesiunea utilajului agricol.

Industria și comerțul, fiind încheiate în nouile granițe de pe urma desfacerii din Austria, Ungaria și Rusia, care alcătuiau alte blocuri economice, și alăturate vechiului Regat, care își avea construită politica lui economică în cadrul realităților sale, a fost fatal să treacă și acestea prin o criză de adaptare și chiar de acționare. Rețeaua noastră de căi ferate și până azi are așezări înspre Budapesta, Fiume, Viena, Galiția și Rusia, și cea mai mare parte din țară încă nu poate utiliza de marile binefaceri pe care ni le oferă porturile dunărene și mai ales ieșirile la mare dela Constanța, Galați și Vâlcov.

O cumpănită și înțelegătoare politică economică, menajând interesele economice interne și ținând ochii ațintiți atât spre orient cât și spre Europa centrală, ne va da în câțiva ani situații economice prospere în cari balanța forțelor economice va fi normală și cea definitivă.

VASILE C. OSVADĂ

GAZETA RIMATĂ

Eroul cu chitanță

„Pun la dispoziția d-voastră, domnule președinte, viața mea. Cu ordin expres însă al șefului meu, ca să se știe că am murit în lupta pentru desrobirea neamului românesc!” (D. Zipsein la întrunirea dela Iași.)

*...Iar când a fost să se servească discursurile la friptură,
(Democrația nu-i finută să n'aibă ce băga în gură)
Vorbi Virgil Madgearu-odată iar Cicio-Pop de două ori.
Apoi, cu ochii nchiși, se 'nscrise și Zipsein printre oratori.
Basarabeni toți în juru-i se 'ngrămădeau, din ochi mâncându-l,
Dar el stătea ca o statuă și aștepta să-i vie rândul,
Purtând în ochii lui de vultur un zâmbet împăcat și trist.
— „E sionist?“, întrebă unul. — „Ba să mă ierți, e fărânist...”
De-odată toți tăcură. Zipsein se ridică 'n picioare iarăși
Și începu să cuvânteze cu tâlc: — „Iubiții mei tovarăși,
De ce să ne tocim atâta? Pericolul e prea urgent.
Partidul nostru se îndreaptă cu pași grăbiți spre faliment.
De nu lovim la cap guvernul, nici până mâine n'o să cadă.
Eu dinspre partea mea sunt gata să mor, prezent, pe baricadă.
(Aici, înduioșat, Ghiulucă, s'a ridicat și l-a pupat...)
M'am hotărât... Să nu mă fineși... Nu-mi pasă... Sunt asigurată...
Am zis să mă jertfesc pe mine, ca să vă scap de opoziție.
Dar în afacerea aceasta vă pun o singură condiție:
Voiesc să lupt ca un nou David, doresc să 'nving ca un alt Cid,
Dar dați-mi un înscris la mână, că m'am bătut pentru partid”...*

*Ăștept să v'aruncați acuma sentința voastră în balanță.
Cum, voi credeți că Zipsein cere să moară-așa, fără chitanță?
Desigur, nu-l cunoașteți bine, nu e atât de dobitoc.
La urmă, *ar putea să scape... Și ce-i dac'a avut noroc?...*

ION PRISACĂ

— Alias Itic Honigman, văr cu d. Emil D. Fagure —

I N S E M N Ă R I

Pentru Bujor. — Conducătorii partidului socialist au început o acțiune sistematică pentru liberarea din închisoare a tovarășului lor M. Gh. Bujor, osândit de Curtea Marțială pentru dezertare la inamic și complot împotriva țării. Cum era de așteptat, presa noastră democrată, atât de gentilă cu oricare dintre greșii de acest soi, a sărit în ajutorul năpăstuitului cerând repunerea lui în circulație pe temeiul libertății, atât de larg interpretate, a convinșerilor. Adică, sârmanul M. Gh. Bujor n'ar fi, în realitate, decât o victimă a credințelor sale comuniste. Condamnarea sa, un oribil gest de răzbunare a oligarhiei amenințate. Să i se dea, prin urmare, drumul, mai ales, că regimul la care e supus în închisoare a devenit, dela o vreme, de o rigoare insuportabilă.

Ni se cere, să ne înduioșăm de suferințele chinuitoare ale unui nenorocit, încarcerat de opt ani într'o celulă umedă, fără soare, cu mintea înspăimântată de

singurătate, cu trupul animalizat de mizerie. Ni se cere, să recunoaștem, că cei opt ani de muncă silnică, prin care M. Gh. Bujor și-a ispășit vina, au fost de-ajuns, și că vinovatul ar putea fi iertat de restul osândei. Până aici, nimic de zis. Nici noi nu suntem partizanii inchiziției; nu cerem să i se toarne întemnițatului plumb topit pe gât, să i se smulgă unghiile din carne, sau să i se pună ouă răscoapte subsucară. Se spune, că regimul celular dela Doftana, unde a fost dus M. Gh. Bujor, e de o cruzime, pe care nici cei mai severi penaliști n'o mai incuviințează. Suntem de acord, să se facă reformele cerute de specialiști. Înțelegem, chiar, să se propună reducerea pedepsei pentru infractorii, față de care, la un moment dat, justiția a fost, poate, prea drastică.

Ceeace nu putem admite, însă, cu niciun preț, e această tendință subversivă de a transforma pe un delictiv ordinar într'un mucenic al proletariatului. În această greșală cade până

și un scriitor de talent dlui Cezar Petrescu, care, în ziarul *Curentul* nu găsește lui M. Gh. Bujor decât vina de a fi vrut „detronarea Brătenilor“. Atât și nimic mai mult. „Aceasta este toată crima și aceasta ispășirea“. Incolo, M. Gh. Bujor era un exaltat inofensiv, care visa falanstere și se intoxica seara, la lumina lămpii de petrol, cu teoriile lui Karl Marx. Intr'un cuvânt „nu era capabil să săvârșească niciun act, căci se realiza verbal“.

Așa să fie? Nu prea e așa. Dovadă sunt precizările dlui general Vivescu publicate în *Universul*, în cari ni se dă un mic rezumat al carierei de visător a blândului și inofensivului M. Gh. Bujor. Acesta; ofițer de rezervă, zice fostul președinte al comisiunii militare dela Odessa, a dezertat în timpul războiului dela regimentul său și a trecut în Rusia, unde s'a înscris în rândurile revoluționarilor bolșevici.

A fost directorul ziarului revoluționar „Lupta“, prin care inflcăărând spiritele dezertorilor și nesupușilor la mobilizare, români, precum și a lucrătorilor din șantierele evacuate dela Galați, s'a atras la intruniri și a organizat cu ei manifestațiuni de stradă, în cari se aduceau insulte guvernului, armatei și Regelui țării.

Ca urmare a acestor instigațiuni, bandele revoluționare, conduse de Bujor și de alți trădători ca Dicescu, Nicolau, Lesner, Buiumovici, Kahane, Kaperwasser, Grimberg, Goldenbaum și alții au început arestările ofițerilor și parlamentarilor; au atacat și închis birourile comisiunii militare, confiscându-i fondurile; au incendiat depozitele noastre, de unde pe lângă armele, munițiunile și echipamentele ce au jefuit, au ridicat cu forța pe mulți dintre militarii de pază, spre a spori cu ei, efectivele batalioanelor bolșevice. El însuși a cutreerat închisorile ofițerilor, spitalele de răniți și școlile de aviație,

căutând să atragă prin amenințări și promisiuni, elemente pentru cadrele batalioanelor, ce urmau să fie trimise în Basarabia contra trupelor noastre.

Cu ajutorul al lui Racowski, el a avut cea mai mare răspundere asupra felului brutal și înjositor cum s'au executat arestările și cum s'au tratat fără deosebire, toți cei arestați. Cu ocazia eliberării noastre, ce era să aibă loc în portul Odessa și pentru care venise din țară colonelul canadian Boyle, în schimbul prizonierilor ruși din Moldova, Bujor s'a opus imbarcării noastre pentru Sulina și în mod sălbatic, loviți și răniți cu armele, am fost urcați pe vasele cari se aflau gata de plecare în Crimeia împreună cu resturile de furgi din batalioanele revoluționare a bolșevice.

Aceasta e cartea de vizită a eroului. Un mielușel de doctrinar, după cum se vede. Un delicios utopist, cum îi zice d. Cezar Petrescu. A dezertat, ce-i drept, cum binevoiește să recunoască, surăzând naiv, și d. Em. Socor, dar nu a dezertat la inamic, ci la bolșevici, cari, cine nu știe? sunt cei mai drăguși și mai amabili amici ai noștri... Cine îndrăznește să secvestreze un asemenea ales exemplar al umanității?

Să ne oprim, căci scopul rândurilor de față nu e să asmuțe împotriva nefecitului M. Gh. Bujor, mâna dreaptă a lui Racowski, dezertorul de la Odessa și jefuitorul depozitelor noastre militare. Să i se deschidă ușile temniței, dacă voți. Dar, să nu fie înfățișat ca un martir, că nu se potrivește.

Agenții regionalismului. — În paginile acestei reviste s'a purtat, și se poartă încă, o luptă necruțătoare împotriva tuturor acelor, cari primejdiesc, prin acțiunea lor, nesocotită sau interesată, ideea cea mare a unității noastre naționale. Urmărind această jintă ne-am pomenit în război și cu partidul d-lor

Iuliu Maniu, Vaida și Ciceo-Pop, a cărui purtare politică am judecat-o mereu prin prizma unor interese superioare de consolidare a țării. Nu puteam să privim cu nepăsare la înveninarea proaspetelor legături sufletești dintre provinciile românești; la tendința de a sfârși în Ardeal, în chip artificial, o mișcare ostentativ separatistă; la vorbele nesocotite, cari tindeau să stabilească o comparație cu trecutul în favoarea nimicitoare stăpâniri maghiare. Cunoașteți refrenul: — „Era mai bine subț unguni!”

Am privit, însă, cu aceeași grijă, și în cealaltă tabără, a cărmuitorilor de astăzi, cari, prin brutalitatea nepricepută cum au tratat politicește ținuturile alipite, merită cu prisosință atributul de agenți ai regionalismului. Provocarea pornește, de multe ori, tocmai de acolo, unde ar trebui să fie mai multă grijă pentru netezirea asperităților dintre fiii aceleiași patrii.

O pildă din atâtea altele. Iată un incident al fost ministru liberal, d. N. D. Chirculescu din Focșani, care s'a pozenit vorbind la o întrunire publică a partidului său. În calitatea sa de perfect guvernamental, d. N. D. Chirculescu s'a repezit fără să stea mult pe gânduri asupra ardelenilor. A strigat în gura mare, că „toți miniștri pe cari i-a dat Ardealul au fost hoși” și a încheiat cu sentința, că „ardelenii au rămas prototipii guvernelor imorale”.

Apoi, să ne ierți domnule Chirculescule, dar nici așa!... Îți înțelegem supărarea. Ai fost dat afară altădată din partidul liberal pentru oarecari legături suspecte cu societatea străină „Tișița”, în timpul ocupației lui Mackensen, pe care, se zice, că l'ai cunoscut personal. Generozitatea șefilor, prea puțin severi cu moralitatea partizanilor, și-a îngăduit să te întorci de unde plecaseși cu rușine. Iar ca o răsplată pentru graba cu care te-ai pus la dispoziția unor interese duș-

mane pe timpul războiului, ai fost expulsiat de la București să organizezi partidul liberal la Alba-Iulia... Se înțelege, nu s'a bucurat nimeni de sosirea dumitale în cetatea lui Mihai Viteazul. Nimeni nu te-a urmat. Ba, câțiva cetățeni mai curioși te-au întrebat, cu o nuanță de nedumerire: „de ce nu te întorci acasă la Focșani?”

Acum, d-l N. D. Chirculescu se răzbună, întorcându-se cu necazul său asupra Ardealului întreg și defăimând pe toți ardelenii. Procedul, credem noi e complet greșit și nu poate avea consecințe plăcute, nici pentru omul „Tișiței”, care are tot interesul să nu i se răscolească trecutul, și nici pentru partidul liberal, care, nu cu aceste metode va reuși să câștige adeziuni în această parte a țării.

Oaspeți nepoftiți. — E o mare controversă fotografică în privința adunării partidului național-țărănesc dela Făgăraș. *Dimineața* publică un clișeu, reprezentând un grup de cetățeni, despre care nu se poate spune ce fac: ascultă discursuri, sau așteaptă să intre într'o menagerie. La rândul său *Viitorul* contestă afluența trâmbițată de foile amabile din strada Sărindar, și precizează că unicul punct de atracție al întrunirii ar fi fost o nuntă veselă, așezată, cu lăutari cu tot, chiar în dreptul ferestrei de unde se revărsa pe un frig de 20 grade, elocvența căldicică a dlui Virgil Madgearu.

Noi mărturisim fără înconjur, că numărul ascultătorilor ne e oarecum indiferent. Au venit un mare număr de țărani, să protesteze împotriva cărmuirii liberale. Admitem. Ei și? E acesta un fapt atât de însemnat, încât să fie socotit drept eveniment istoric? Nici decum. Atunci, ce să reținem din gălăgioasa exhibiție oratorică? Expozeul bine cunoscut al dlui Iuliu Maniu, care și-a mărturisit ca și altă dată dorința sa fier-

bine, ca România să fie bine și tot românul să prospere? Și mai puțin.

Alteva ni s'a părut demn de reținut din adunarea dela Făgăraș. Pușini au băgat de seamă, că printre oaspeții politici de deunăzi s'a strecurat și o figură întunecată, care, tocmai fiindcă ne aminteste zilele de desnădejde ale suferințelor noastre, putea să lipsească.

E vorba de d. C. Stere; agentul uneltirilor germane, fostul director al otrăvitoarei gazete *Lumina*, care se arunca în tranșeele dela Mărășești cu îndemnuri de dezertare adresate soldaților Regelui Ferdinand; omul care, pe vremea ocupației germane se pusese în slujba feldmareșalului Mackensen, lup-tând din toate puterile, ca Ardealul să nu se alipească niciodată României...

Ce-a căutat acest protivnic al unității noastre naționale la Făgăraș tocmai în casa martirului Ion Șenchea, în fața mulțimei de cămăși albe, purtat în triumful atâtor aclamații, cari, în niciun caz, nu-l priveau? Dacă nu greșim, e prima oară, după război, când d. C. Stere ține să se arate la o manifestație publică, pe pământul acestei țări împotriva căreia a complotat. Tot începutul e greu. Măine, același d. C. Stere, care la 1917 cerea României să se întoarcă cu armele împotriva aliaților ei și să cerșească mila Austro-Ungariei, va avea inspirația să înfățișeze și la congresul dela Alba-Iulia, ca să prezindă... ce? Războiul împotriva vechiului Regat? Autonomia Ardealului? Reintronarea Habsburgilor?

Pentru partidul național-jărănesc, d. C. Stere poate să fie un sfetnic prețuit, cât i-o plăcea. În Ardeal, e, nici mai mult nici mai puțin de cât un oaspe nepoftit.

Aniversarea. Un mare naiv a spus cândva, că ridicolul ucide. Vorba nu e adevărată, nu poate fi adevărată, fiindcă d. Jean Th. Florescu trăiește

încă, și și-a serbat de curând aniversarea a 25 de ani de când face politică. Face politică însemnează, că de un sfert de veac botează, cunună și ține discursuri, plimbându-se și insuportabila vorbărie umflată și etalându-se și eleganța bărbierescă prin suburbia anacronică a politiceii românești. Un banchet a fost organizat în cinstea grandilocventului mahalagiu de către tovarășii săi din partid, mai mult sau mai puțin admiratori, dând sărbătoritului prilejul de a mai arbora încă odată frumoasa sa vestă fantezie și de a risipi, cu dărnicie de nabab în valută devalorizată, cele mai ieftine floricele de retorică pe cari le-au suportat vreodată urechile unui auditoriu bine hrănit și stropit din belșug. Unul dintre conmeseni, căutând o formulă convenabilă pentru a caracteriza cu decență prezența în viața publică a incomparabilului Jeantehaș, a lansat vorba cea mare: — „Di Florescu a fost un precursor al votului universal!...”

Precursor al votului universal? Se poate. Di Jean Th. Florescu, copilul răsfățat al Capitalei, nașul bravilor agenți electorali, prințul bătăușilor și amicul poporului, a introdus, într'adevăr, în politica de dinainte de război a vechiului Regat, unele accente de sfărătoare demagogice, pe cari le-am fi așteptat să sosească mai târziu, deodată cu dezvoltarea în scutece a finerei noastre democrații. Pe vremea când de la tribuna întrunirilor de la „Dacia” se mai puteau auzi încă lozincile lapidare ale lui Nicolae Filipescu sau cascadele de imagini ale lui Barbu Delavrancea, începuse să-și arate urechile oratoria cu tremollo și cu panglici pembê, pusă în slujba cetățenilor de pe la periferie de impetuosul fante politic, care presimțea astfel epoca lui D. R. Ioanișescu. Dar, dacă ne e permis să spunem, d. Jean Th. Florescu mai e și un fel de descălicător politic, un animator al contopirei noastre sufletești, căci, luând asu-

pra sa ingrata sarcină de a conduce de două ori alegările la Sighișoara, a descins în Ardeal cu ciomăgașii săi din Capitală, formându-și și o mică trupă de voluntari localnici, cu cari a rupt coastele mai multor alegător îndărătnici, după cea mai veritabilă rețetă antebelică.

Să vărsăm, deci, în cinstea sărbătoritului, o bună oală cu chinoros, și să cerem publicarea operilor sale complete.

Melodrama la Cluj. — Teatrul Național din Cluj, cam ocolit de public în ultima vreme, complet dezorientat în cecece privește alegerea repertoriului, a făcut apel, ca să mai prindă puțină putere, la facultățile emotive ale melo-dramei de demult. A scos din rafturile prăfuite ale Teatrului Național din București traducerea în vârstă de aproape jumătate de veac a celor „Două Orfeline” și a înfățișat-o, cu speranța succesului, spectatorilor din capitala culturală a Ardealului. Spre marea surprindere a conducerii artistice, care își închipuia că ne vom îmbulzi cu toții să lăcrimim de mila eroilor lui d'Ennery, încercarea n'a izbutit. Explicația e simplă. Cele „Două Orfeline” (de ce nu, cel puțin „Două Orfane”?) ne apar tot atât de demodate ca un poștalion cu surugiu sau o pușcă cu cremene. Nu ne mai regăsim la acelaș indice de sensibilitate. Nu mai crede nimeni în povești ticluite pentru înduioșarea la comandă a burghezului din stal. Replica bombastică s'a spart ca o bășică de săpun. Nici copiii nu se mai sperie de intriganții cari vorbesc gros...

Cu toate aceste, recunoaștem Teatrului Național din Cluj dorința legitimă de a ieși din marasmul în care se zbate astăzi, amenințat, mai rău ca de moarte, de indiferența generală. Alcătuirea unui repertoriu atractiv e, firește, o condițiune de căpetenie. Punerea în linie de bătaie a celor mai bune forțe artistice, e a doua. Dar, pentru a stărni

puțină viață acolo unde s'a așternut astăzi indolența actorului-biroucrat, e nevoie, mai înainte de orice, de un animator. Actualul director al Teatrului Național din Cluj a abdicat din prima zi dela această îndatorire, copleșit de alte ocupații politice și universitare. Rezultatele se văd. Se joacă „Două Orfeline” în fața plasatorilor fără clientelă și a studenților săraci, cari vin aici să-și încălzească picioarele.

Parlamentarism. — Egale efortări se încearcă, atât din partea majorității guvernamentale, cât și din partea opoziției național-jărăniste, pentru salvarea bunului prestigiu al Parlamentului român. După o serie de ședințe plicticoase la Cameră, iată deslănțuit tradiționalul scandal, cu țipete nearticulate, asalturi în grămadă spre tribună și spontane încercări. Regulamentul Camerei va fi modificat, introducându-se, ca mijloace de discuție generală, boxul, lupta franceză și jiu-jitsu cunoscuta artă japoneză de a frânge închizturile. Interpelatorul va avea voie să uzeze de arma Manchester, model 1893, iar băncii ministeriale i se va pune la dispoziție o mitralieră. Intrebuițarea gazelor asfixiante va fi permisă numai la dezbatererea asupra bugetului...

— **Rugăm pe prietenii noștri, cari continuă să primească revista să binevoiască a ne trimite atât sumele rămase în restanță din trecut cât și costul abonamentului pe anul în curs.**

Nădăduim, că vom fi scuzați pentru această insistență a noastră, și nu ni se va cere să o explicăm mai pe larg.